

Wyrok z dnia 25 stycznia 2008 r.

III UK 60/07

Pięcioletni okres przedawnienia należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, o którym mowa w art. 24 ust. 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 ze zm., w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 stycznia 2003 r.), przerwany wszczęciem postępowania egzekucyjnego, biegnie na nowo od dnia zakończenia tego postępowania.

Przewodniczący SSN Kazimierz Jaśkowski, Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk (sprawozdawca), Jerzy Kwaśniewski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 25 stycznia 2008 r. sprawy z wniosku Aliny K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w L. o zapłatę należności z tytułu zaległych składek, na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 28 lutego 2007 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e n i e

Decyzją z dnia 4 lutego 2005 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w L. stwierdził, że zadłużenie wnioskodawczynie Aliny K. z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne za okres od sierpnia 1996 r. do lutego 1997 r. wynosi 11.532,47 zł. W odwołaniu od tej decyzji wnioskodawczynie zarzuciła przedawnienie roszczenia z tytułu należności składkowych.

Wyrokiem z dnia 18 kwietnia 2006 r. [...] Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie oddalił odwołanie. Sąd ustalił, że wnioskodawczynie prowadząca działalność gospodarczą nie opłacała składek na ubezpieczenie społeczne w łącznej kwocie 11.532,47 zł za okres od 1 sierpnia 1996 r. do 6 lutego 1997 r. Od dnia 6 lutego 1997 r. zaprzestała prowadzenia działalności. W dniach 21 listo-

pada 1996 r. i 20 grudnia 1996 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych na podstawie tytułów wykonawczych zajął rachunek bankowy wnioskodawczynie, o których to czynnościach wnioskodawczynie została zawiadomiona. Egzekucja okazała się bezskuteczna z powodu braku środków na rachunku bankowym. Od 18 października 2002 r. była prowadzona egzekucja ze świadczenia rentowego wnioskodawczynie, a po ustaniu jej prawa do renty egzekucja została wstrzymana z dniem 1 września 2003 r. Kolejne tytuły wykonawcze zostały wystawione 30 kwietnia 2004 r. jednak egzekucja prowadzona przez urząd skarbowy okazała się bezskuteczna. Zdaniem Sądu Okręgowego należność z tytułu składek nie uległa przedawnieniu. Zgodnie z art. 24 ust. 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.) w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2002 r. należności z tytułu składek ulegają przedawnieniu po upływie 5 lat, a w przypadku przerwania biegu przedawnienia, o którym mowa w ust. 5, po upływie 10 lat licząc od dnia, w którym stały się wymagalne. Na podstawie art. 24 ust. 5 bieg przedawnienia przerywa odroczenie opłacenia należności z tytułu składek, rozłożenie spłaty tych należności na raty i każda inna czynność zmierzająca do ściągnięcia tych należności, jeżeli o tej czynności został zawiadomiony dłużnik. W przypadku wnioskodawczynie bieg przedawnienia został skutecznie przerwany przez czynności zmierzające do ściągnięcia zaległych należności, polegające na zajęciu rachunku bankowego w dniu 21 listopada 1996 r. i 20 grudnia 1996 r. Nie ma przy tym znaczenia, że zajęcie rachunku wskutek braku środków okazało się nieskuteczne. W związku z podjęciem wskazanej czynności termin przedawnienia został przerwany i tym samym został przedłużony z mocy prawa do 10 lat począwszy od dnia wymagalności należności. Od dnia 18 października 2002 r. była prowadzona egzekucja i w trakcie jej trwania przepis art. 24 ust. 4 został zmieniony ustawą z dnia 18 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 241, poz. 2074). Od dnia 1 stycznia 2003 r. został wprowadzony jednolity 10-letni termin przedawnienia liczony od dnia wymagalności należności, który ulega zawieszeniu między innymi na czas prowadzonego przeciwko dłużnikowi postępowania egzekucyjnego. W niniejszej sprawie bieg terminu przedawnienia został zawieszony, zatem zarzut podniesiony w odwołaniu nie mógł zostać uwzględniony.

Po rozpoznaniu apelacji wnioskodawczynie Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie wyrokiem z dnia 28 lutego 2007 r. [...] zmienił skarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i ustalił, że wnio-

skodawczyni nie ma obowiązku zapłaty składek na ubezpieczenie społeczne za okres od sierpnia 1996 r. do lutego 1997 r. oraz odsetek, dodatkowej opłaty i kosztów upomnienia. Sąd Apelacyjny uznał, że roszczenie jest przedawnione. Zaskarżona decyzja obejmuje zaległości z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne za okres od sierpnia 1996 r. do lutego 1997 r. W dniu 21 listopada 1996 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych dokonał zajęcia rachunku bankowego wnioskodawczyni w celu wyegzekwowania należności za sierpień i wrzesień 1996 r., a dokonane w dniu 20 grudnia 1996 r. zajęcie obejmowało należności za październik 1996 r. Zajęcie to okazało się bezskuteczne wobec braku środków na rachunku bankowym, o czym bank powiadomił wierzyciela. Czynności te zostały podjęte w czasie obowiązywania ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 25, poz. 137 ze zm.). Zgodnie z art. 35 ust. 3 tej ustawy należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne ulegały przedawnieniu po upływie 5 lat, licząc od dnia, w którym składka stała się wymagalna, a na podstawie art. 35 ust. 4 bieg przedawnienia przerywało odroczenie opłacenia należności z tytułu składek, rozłożenie spłaty tych należności na raty i każda inna czynność zmierzająca do ściągnięcia tych należności, jeżeli o tej czynności został zawiadomiony dłużnik. Zgodnie z art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250 ze zm.) osoby prowadzące działalność gospodarczą obowiązane były opłacać składki na ubezpieczenie społeczne za każdy miesiąc ubezpieczenia, co oznacza, że składki za poszczególne miesiące miały różne terminy przedawnienia. Zatem termin przedawnienia należności za sierpień i wrzesień 1996 r. zaczął biec na nowo od dnia 21 listopada 2001 r., za październik 1996 r. od dnia 20 grudnia 2001 r., natomiast co do należności za okres od listopada 1996 r. do lutego 1997 r. bieg przedawnienia nie został przerwany, bowiem nie podjęto żadnych czynności w celu ich wyegzekwowania. W czasie obowiązywania (od dnia 1 stycznia 1999 r.) ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, regulującej przedawnienie należności składkowych tak samo jak przepisy dotychczasowe, Zakład Ubezpieczeń Społecznych dokonał czynności zmierzającej do wyegzekwowania należności dopiero 18 października 2002 r. Należy uznać, że należności za sierpień i wrzesień 1996 r. przedawniły się 21 listopada 2001 r., należności za październik 1996 r. przedawniły się 20 grudnia 2001 r. a pozostałe należności uległy przedawnieniu w okresie od 17 grudnia 2001 r. do 18

marca 2002 r. Należności te przedawniły się przed wystawieniem tytułów wykonawczych w dniu 18 października 2002 r., brak więc było podstaw do zastosowania art. 24 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 2003 r.

Od tego wyroku Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w L. wniósł skargę kasacyjną, którą oparł na podstawie naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 35 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych i art. 24 ust. 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, przez niezastosowanie - w związku z przerwaniem biegu przedawnienia w wyniku czynności zmierzających do ściągnięcia należności - 10-letniego okresu przedawnienia należności z tytułu składek; niezastosowanie przepisu art. 24 ust. 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 2003 r., ustalającego jednolity 10-letni okres przedawnienia należności, które nie wygasły przed dniem 1 stycznia 2003 r. według przepisów obowiązujących przed tą datą; niezastosowanie przepisu art. 24 ust. 5b ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 2003 r., zgodnie z którym bieg terminu przedawnienia został zawieszony od dnia wszczęcia postępowania egzekucyjnego prowadzonego przeciwko wnioskodawczyni. W uzasadnieniu skargi podniósł, że Sąd Apelacyjny błędnie przyjął, że po przerwaniu biegu przedawnienia określonego w art. 35 ust. 3 ustawy o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych termin przedawnienia biegnie na nowo i w ten sposób ustalił, że należności z tytułu składek uległy przedawnieniu po upływie 5 lat od dokonania czynności przerywającej bieg przedawnienia. Tymczasem brzmienie art. 35 ust. 3 i ust. 4 tej ustawy nie uzasadnia przyjętego przez Sąd Apelacyjny stanowiska. Uznając, że ustawodawca działał świadomie i racjonalnie, co niweczy możliwość doszukiwania się w jednoznacznym przepisie znaczenia innego niż zostało mu nadane, gdyby wolą ustawodawcy było ustalenie, że po przerwaniu biegu przedawnienia biegnie ono na nowo, to przepis art. 35 zawierałby takie sformułowanie. Obowiązująca w tym samym okresie ustawa z dnia 19 grudnia 1980 r. o zobowiązaniach podatkowych w art. 30 ust. 3 zawiera regulację, że po każdym przerwaniu biegu przedawnienia biegnie ono na nowo, jednak zastosowania tego przepisu do zobowiązań z tytułu składek nie przewidują przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 lutego 1989 r. w sprawie rozciągnięcia przepisów ustawy o zobowiązaniach

podatkowych na niektóre rodzaje świadczeń pieniężnych oraz określenia właściwości organów podatkowych w zakresie umarzania zaległości podatkowych (Dz.U. Nr 6, poz. 40 ze zm.). Właściwa wykładnia art. 35 ust. 3 i ust. 4 ustawy o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych oznacza, że w przypadku przerwania biegu przedawnienia niezależnie od tego, czy czynność powodująca przerwanie była podjęta raz, czy wielokrotnie, termin przedawnienia należności z tytułu składek o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych na ubezpieczenie społeczne podlegał wydłużeniu z mocy prawa do 10 lat od daty wymagalności składek i przez ten okres Zakład Ubezpieczeń Społecznych miał prawo dochodzić zapłaty składek. Takie same zasady przedawnienia wynikają również z przepisu art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Sąd Apelacyjny pominął fakt, że do nieopłaconych przez wnioskodawczynię składek ma również zastosowanie przepis art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 2003 r., zgodnie z którym należności z tytułu składek ulegają przedawnieniu po upływie 10 lat licząc od dnia, w którym stały się wymagalne. W związku z tymi zarzutami skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i oddalenie apelacji wnioskodawczyni, ewentualnie przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Lublinie do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zaskarżona decyzja ustalająca zaległości składkowe wnioskodawczyni została wydana w czasie obowiązywania art. 24 ust. 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74) w brzmieniu nadanym mu ustawą z dnia 18 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Zgodnie z tym przepisem termin przedawnienia należności z tytułu składek wynosi 10 lat, natomiast w dotychczasowym brzmieniu tego przepisu termin przedawnienia wynosił 5 lat. Zmiana polega również na tym, że nie przewiduje się przerwania biegu przedawnienia (za wyjątkiem ogłoszenia upadłości dłużnika) lecz zawieszenie biegu przedawnienia (art. 24 ust. 5a - 5e i ust. 6). Przepisy dotyczące przedawnienia w wersji obowiązującej po zmianie mogą mieć zastosowanie do należności, które w dniu wejścia w życie ustawy zmieniającej nie były przedawnione na

podstawie przepisów dotychczasowych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2005 r., I UK 232/04, OSNP 2006 nr 1-2, poz. 26).

Przepis art. 35 ust. 3 ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych stanowił, że należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne ulegają przedawnieniu po upływie 5 lat, licząc od dnia, w którym składka stała się wymagalna, a przepis art. 35 ust. 4 miał brzmienie następujące: bieg przedawnienia przerywa odroczenie płatności, rozłożenie spłaty należności na raty i każda inna czynność zmierzająca do ściągnięcia należności, jeżeli o czynności tej został zawiadomiony dłużnik. Składek nie można jednak dochodzić, jeżeli od terminu ich płatności upłynęło 10 lat. Podobna regulacja zawarta była w art. 24 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w jego brzmieniu pierwotnym, obowiązującym od dnia 25 listopada 1998 r. Przepis art. 24 ust. 4 stanowił, że należności z tytułu składek ulegają przedawnieniu po upływie 5 lat, a w przypadku przerwania biegu przedawnienia, o którym mowa w ust. 5, po upływie 10 lat licząc od dnia, w którym stały się wymagalne. Z kolei przepis art. 24 ust. 5 stanowi, że bieg przedawnienia przerywa odroczenie terminu opłacenia należności z tytułu składek, rozłożenie spłaty tych należności na raty i każda czynność zmierzająca do ściągnięcia tych należności, jeżeli o czynności tej został zawiadomiony dłużnik. Treść zacytowanych przepisów nie uprawnia do wniosku, że w przypadku przerwania 5-letniego okresu przedawnienia okres ten ulega przedłużeniu do 10 lat. Określenie „przerwanie biegu przedawnienia” należy interpretować zgodnie z powszechnym jego rozumieniem w systemie prawnym. Przepis art. 124 § 1 k.c. stanowi, że po każdym przerwaniu przedawnienia biegnie ono na nowo, przy czym zgodnie z art. 124 § 2 k.c. w razie przerwania przedawnienia przez czynność w postępowaniu przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju albo przed sądem polubownym przedawnienie nie biegnie na nowo, dopóki postępowanie nie zostanie zakończone. Stosując te zasady do regulacji dotyczących przedawnienia należności z tytułu składek należy przyjąć, że odroczenie terminu płatności składek, rozłożenie należności na raty i podjęcie czynności zmierzających do wyegzekwowania należności powoduje przerwanie biegu przedawnienia, przy czym przerwa trwa do upływu terminu odroczenia płatności lub terminu zapłaty raty albo do zakończenia postępowania egzekucyjnego (jego umorzenia lub stwierdzenia bezskuteczności egzekucji). Po przerwaniu biegu przedawnienia termin ten biegnie na nowo i wynosi 5 lat licząc od zakończenia przerwy. Zastrzeżenie, że składek nie

można dochodzić po upływie 10 lat od dnia ich wymagalności, oznacza, że należność przedawnia się także w przypadku, gdy nie upłynął wprawdzie 5-letni okres przedawnienia liczony od zakończenia przerwy ale upłynął okres 10-letni liczony od dnia wymagalności. W konsekwencji 5-letni okres przedawnienia należności z tytułu składek, przewidziany w art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 stycznia 2003 r., przerwany wszczęciem postępowania egzekucyjnego, biegnie na nowo od dnia zakończenia tego postępowania.

Odnosząc te zasady do niniejszej sprawy należy stwierdzić, że należności wnioskodawcy z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne są przedawnione. Wszczęcie postępowania egzekucyjnego z rachunku bankowego wnioskodawcy w stosunku do należności z tytułu składek za sierpień, wrzesień i października 1996 r. w listopadzie i grudniu 1996 r. spowodowało przerwanie biegu przedawnienia tych należności. Przerwa ta zakończyła się w dniu 27 lutego 1997 r., kiedy to Zakład Ubezpieczeń Społecznych otrzymał z Banku [...] SA Oddziału w L. pismo o bezskuteczności egzekucji i okres przedawnienia zaczął bieg na nowo. Pięcioletni okres przedawnienia liczony od stwierdzenia bezskuteczności egzekucji upłynął 27 lutego 2002 r. Co do dalszych należności, od listopada 1996 r. do lutego 1997 r. nie podjęto żadnych czynności egzekucyjnych do dnia 18 października 2002 r. Ostatnia (najpóźniejsza) należność z tytułu składki za luty 1997 r. stała się wymagalna w dniu 10 marca 1997 r., gdyż taki termin płatności przewidywał przepis § 35 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszanie do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (jednolity tekst: Dz.U. z 1993 r. Nr 68, poz. 330 ze zm.). Licząc od dnia wymagalności okres przedawnienia upłynął 10 marca 2002 r. Czynności egzekucyjne wszczęte po tej dacie dotyczą należności już przedawnionych na podstawie art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 stycznia 2003 r., który to przepis miał zastosowanie w sytuacji, gdy w dniu wejścia jego w życie należności powstałe na podstawie przepisów wcześniej obowiązujących nie były jeszcze przedawnione. Nie miał natomiast zastosowania przepis art. 24 ust. 4 w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 2003 r., gdyż okres przedawnienia upłynął przed tym dniem.

Zarzuty naruszenia prawa materialnego okazały się nieuzasadnione i z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną.

=====